

Olisiko omaishoidon sopimus oikea ratkaisu?

Teksti Terhi Hyvärinen

Jos läheisen arkinen avustaminen on muuttunut päivittäiseksi hoivaamiseksi, on aika miettiä omaishoitosopimuksen tekoa. Mutta pitäisikö minun? Kannattaisiko? Olisiko minusta siihen? Saisinko sopimusta edes?

Omaishoitajan mahdollisuus saada tukea läheisensä hoitoon vaihtelee edelleen sen mukaan, millä hyvinvointialueella hän asuu. Joka tapauksessa sopimuksen tehneelle omaishoitajalle kuuluu hoitopalkkio, joka on vähintään 472,15 euroa kuukaudessa vuonna 2025.

Palkkion lisäksi omaishoitajan on lain mukaan saatava vapaapäiviä ja tarvittaessa muun muassa hyvinvointi- ja terveystarkastuksia, valmennusta ja koulutusta. Lisäksi omaishoitoa voidaan tukea antamalla hoitoa tarvitsevalle esimerkiksi apuvälineitä, hoitotarvikkeita ja kuljetuspalveluita.

Miksi tukea ei haeta?

Valtaosa omaishoitajista ei hae omaishoitoon yhteiskunnan tukea, eikä edes tiedä, että voisi sitä saada.

Osa kokee rakkaan läheisen hoitamisen olevan kunniakysymys, josta on vain suoriuduttava. *“Hoitihan äitikin minua pienenä.”* tai *“Lupasin olla puolisoni rinnalla myötä- ja vastoinkäymisissä”*, ovat tyypillisiä vastauksia, kun omaishoitajalta kysytään, miksi hän ei ole hakenut omaishoidon tukea.

Joskus omaishoidettava väittää, että hän ei tarvitse apua lähipiirinsä ulkopuolelta, ja kieltää ehdottomasti muiden sotkeutumisen asioihinsa.

Toiset eivät viitsi edes ryhtyä työlääseen hakuun, koska omaishoidon kriteerit ovat monin paikoin kiristyneet entisestään.

Varsinkin nykyisten säästöjen aikana omaishoitajaa voi myös mietityttää, jääkö läheisen hoito sopimuksen solmimisen jälkeen liiaksi omalle kontolle.

Omaishoidosta voi kieltäytyä

Viime kädessä hoitovastuu on aina hyvinvointialueella.

Omaishoidon virallistaminen sopimuksella saattaa silti kannattaa jo siksi, että sopimusomaishoitajalla on tunnustettu asema ja tietyt edut läheisensä auttajana. Se ei ole kuitenkaan automaattisesti paras ratkaisu, ja omaishoitajuudesta on oikeus myös kieltäytyä.

Käy vielä kaikki vaihtoehdot läpi ja mieti, kuinka paljon voit ja jaksat ottaa vastuuta läheisesi hoidosta.

Alueesi muista vaihtoehdoista saat parhaiten tietoa oman hyvinvointialueesi omaishoidon yhteyshenkilöltä.

Omaishoidon tuen periaatteet

Hyvinvointialueilla on oikeus määritellä itsenäisesti omaishoidon tuen saamisen kriteerit ja hoitopalkkion suuruus määrärahojensa mukaan, vaikka laissa on määritelty vähimmäismäärä. Hyvinvointialue voi maksaa myös korkeampia palkkioita ja päättää, montako palkkioluokkaa alueella on.

Hoitopalkkiot määritellään hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan.

Raskaan siirtymävaiheen aikana maksettava hoitopalkkio on lain mukaan vähintään 944,31 euroa kuukaudessa vuonna 2025. Siirtymävaiheella tarkoitetaan esimerkiksi saattohoitoa tai potilaan kotiutumista laitoshoidon jälkeen.

Perheen tulot ja varallisuus eivät vaikuta palkkioon. Palkkio on verotettavaa tuloa ja siitä kertyy eläkettä. Omaishoitajalla on hyvinvointialueen ottama tapaturmavakuutus.

Palveluilla turvataan omaishoitajan hyvinvointia

Omaishoitosopimuksen liitteeksi laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma. Kannattaa miettiä etukäteen, mitä arkea helpottavia asioita siihen tulisi kirjata.

Pyydä suunnitelmaa myös sen varalle, miten hoidettavan läheisesi hoito järjestetään sinun ollessasi estynyt, esimerkiksi sairaana tai ansiotyössä.

Virallisena omaishoitajana voit saada vähintään kaksi vuorokautta vapaata kuukaudessa. Jos hoito on ympärivuorokautisesti sitovaa, voit saada vähintään kolme vapaapäivää kuukaudessa.

Listaa lisäksi hoidettavallesi tarpeelliset palvelut, kuten turvapalvelut, peseytymisapu tai kotisairaanhoido. Suunnitelman tehtävänä on varmistaa sujuva arki.

Suunnitelma ei kuitenkaan ole viranomaisen päätös. Useimpia palveluista pitää hakea vielä erikseen.

Miten käytännössä haen omaishoidon tukea?

Omaishoitaja hakee omaishoidon tukea hoidettavansa hyvinvointialueelta, Helsingissä kaupungin sosiaali- ja terveystoimelta.

Verkossa yhteystiedot löytyvät hakusanoilla: omaishoito + hyvinvointialue (kotikunta). Hyvinvointialueen omaishoidon yhteyshenkilöt auttavat selvittämään paikallisia palveluita. Voit lähettää hakemuksen sähköisesti tai postitse.

Ole hakemuksen teossa perusteellinen. Kirjaa hakemukseen mahdollisimman tarkasti ne asiat, joissa hoidettavasi tarvitsee apuasi tai tukeasi. Laita liitteeksi lääkärinlausunto hoidettavasi sairaudesta tai vammasta. Joskus tarvitaan lausunto myös omaishoitajan terveydestä.

Päätös omaishoidon tuesta

Hyvinvointialueen on päätettävä omaishoidon tuesta viipymättä. Hyvinvointialueen työntekijä sopii kanssanne käynnin apua tarvitsevan kotiin.

Kotikäynnillä arvioidaan palvelujen tarve, omaishoidon tuen saamisen edellytykset ja mietitään eri vaihtoehtoja vastata avun tarpeeseen. Tarvittaessa kannattaa keskustella asiasta lisäksi kahden kesken viranomaisen kanssa ilman hoidettavaa läheistä.

Päätös omaishoidon tuesta tulee aina saada kirjallisena. Jos päätös on myönteinen, tehdään hoito- ja palvelusuunnitelma sekä omaishoitosopimus.

Jos kielteisen päätöksen perustelut eivät mielestäsi ole pätevät, voit täydentää hakemusta. Voit myös hakea tukea uudestaan, jos hoito muuttuu aiempaa vaativammaksi. Päätöksessä on muutoksenhakuohjeet.

On hyvä myös muistaa, että kielteisessäkin päätöksessä hyvinvointialueen tulee tehdä tilanteenne tueksi hoito- ja palvelusuunnitelma, jos palveluille on tarvetta.

Omaishoitosopimuksen päättymisen

Omaishoitajana sinun on tärkeää pitää itsestäsi huolta ja hakea tarvittaessa apua. Sinulla on velvollisuus ilmoittaa hyvinvointialueelle, jos hoitosuhteessa tapahtuu muutoksia.

Hyvinvointialue voi päättää sopimuksen perustellusta syystä kahden kuukauden ja omaishoitaja yhden kuukauden kuluttua irtisanomisesta. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopimus voidaan purkaa välittömästi.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana omaishoito käy tarpeettomaksi hoidettavan esimerkiksi muuttaessa pitkäaikaishoitoon.

Voinko saada omaishoidon tukea?

Arvioi oma tilanteesi Omaishoitajaliiton sivuilla:

omaishoitajat.fi/olenko-omaishoitaja

Eri alueilla on erilaiset omaishoidon tuen hakemukset ja ohjeet. Omaishoitajaliiton verkkosivuille on koottu kaikkien hyvinvointialueiden yhteystiedot ja alueelliset ohjeet.

Löydät ne osoitteesta:

[Omaishoidon tuen toimintaohjeet hyvinvointialueittain - Omaishoitajat ry](#)

[Omaishoitajat.fi/tuet-ja-palvelut](https://omaishoitajat.fi/tuet-ja-palvelut)

Valmistaudu hoito- ja palvelusuunnitelman tekoon huolella

- **Millaisia avuntarpeita** teillä on? Kirjatkaa palvelu- ja tukitarpeet tärkeysjärjestyksessä.
- **Millaisia toiveita** teillä on niiden toteuttamiseksi?
- **Saatteko jo** palvelua tai tukea? Oletteko niihin tyytyväisiä?
- **Mistä tarvitsette** tietoa? Mihin tarvitset koulutusta tai ohjausta?
- **Miten hoidettavan** läheisen hoito järjestetään omaishoitajan ollessa estynyt?
- **Haluatteko tukihenkilön** mukaan neuvottelemaan hoito- ja palvelusuunnitelmasta?
- **Onko jotain erityistä**, mitä haluaisitte selvittää ennen suunnitelman tekoa?

Omaishoitajan vapaapäivien järjestäminen

Kuka hoitaa läheistäsi vapaidesi ajan? Omaishoitajan vapaat voidaan järjestää monella tavalla. Saat tietoa vaihtoehtoista hyvinvointialueesi omaishoidon työntekijältä sekä paikallisesta omaishoitajayhdistyksestä (yhteystiedot lehden lopussa).

Esimerkkejä vapaan toteuttamistavoista:

- **Sijaishoitaja**

Usein sijaisomaishoitaja on perheelle entuudestaan tuttu, esimerkiksi sukulainen, joka saa tehtävästään toimeksiantosopimuksessa sovitun hoitopalkkion.

- **Lyhytaikaishoito hoivayksikössä**

Hoidettava henkilö on omaishoitajan vapaiden ajan esimerkiksi hoiva-, palvelu- tai ryhmäkodissa, sairaalassa tai terveyskeskuksen vuodeosastolla.

- **Perhehoito ja kiertävä perhehoitaja**

Perhehoidossa hoidettava asuu perhehoitajan kotona. Kiertävä perhehoitaja taas tulee hoitoa tarvitsevan kotiin omaishoitajan vapaan ajaksi.

- **Päivätoiminta ja kotihoito**

Omaishoitaja voi jakaa vapaapäivänsä tunneiksi. Vuorokauden vapaan voi jakaa neljään käyntiin esimerkiksi päivätoiminnassa tai useaan kotihoidon käyntiin.

- **Palveluseteli**

Usealla hyvinvointialueella omaishoitaja voi ostaa palvelusetelillä hoivapalveluja omaishoidettavalle, mutta setelin arvo ei riitä yleensä lainmukaiseen 24 tunnin vapaaseen. Siksi palvelusetelin rinnalla pitää olla tarjolla muita vaihtoehtoja